СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 92. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 21. квітня, 1927. VOL. XXXV. No. 92. Jersey City, N. J., Thursday, April 21. 1927. THREE CENTS

„ПРАВДА БУДЕ ЖИТИ ВІЧНО"

ПИШУТЬ САКО І ВАНЦЕТТІ СВОІМ ПРИЯТЕЛЯМ З ТЮРМИ, СПОДІЮЧИСЯ СМЕРТИ.

БОСТОН, 19. квітня. — Ніколя Сако й Бартольомео Ванцетті вислали нині зі своєї тюрми листа до своїх приятелів, що добиваються добуття їх на волю. В сьому листі вони пишуть:

„Ворог установив нам уже день на страчення, і нам лишається лишень кілька днів до життя.

„Ви, що бажаєте облекшити наше дійсне положення, облекшити наш тягар та помогти стрінути нашу долю, ви висилаєте нам справдішний потік добрих, щирих слів зі своїх сердець, слова потіхи й любови.

„Але як нам можливо відповідати правильно на ваші листи і так, як на се ви заслугуєте.

„Тому ми пишемо отсей спільний лист, щоби вас перепросити за те, що ми не можемо відповісти добре та вам усім та впевнити вас, що маємо вас усіх у своїх серцях, всіх, знаних і незнаних, мовчачих і говорячих. Ми понесемо память про вас до самого гробу.

„Але скажім щось і про життя. Товариші й приятелі, не впадайте на дусі, будьте відважні. Не піддавайтесь і не ставайте ні на хвилю, щоби вагати над невдачею.

„Ворог може запроторювати в тюрму, мучити, вбивати кількох або й богато з нас, нищити наші родини, наші книжки й інституції, але ворог не може знищити ідеї, права, справедливости й слушної справи.

„З вірою — вперед, вперед."

Комітет Сака-Ванцетті заповідає цілий ряд протестаційних віч проти трачення підсудимих. Такий великий мітінг відбудеться межи инчими у Бостоні та Гарфілді, Ню Джерзі. В Бостоні до демонстрації прилучується стейтова Федерація Праці.

В місті Нортгемптоні, в стейті Месечузетс, відбулися великі протестаційні збори, на яких зявилося богато студентів і студенток зі Смит Каледж. Промовляли професори права зі своєї школи. Один з бесідників поставив резолюцію, щоби віче зажадало від губернатора помилування обжалованих, але через неспокій на зборах до віддання резолюції під голосоване не прийшло.

БОРОТЬБА ЗА ВІДНОСИНИ ЦЕРКВИ ДО ДЕРЖАВИ РОСПАЛЮЄТЬСЯ.

ПОЛУДНЕВІ СТЕЙТИ НЕЮ НЕ ЗАХОПЛЮЮТЬСЯ.

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 19. квітня. — Ґубернатор Смит дістає далі богато привітів і признань за своє здефінёване відношення церкви до держави. Богато практичних політиків, републиканців і демократів, дає Смитови признанє.

З полудневих стейтів, однак, дають знати демократичні політики, що ціла дискусія полудня не захопляє. Полудневі стейти вважають, що важнійшим питанням від відношення церкви до держави є питанне прогибіції. На думку полудневих демократів будуча президіяльна боротьба буде обертатися довкола прогибіції; тому всякий практичний політик повинен спрецизувати своє відношенне до закона Волстеда.

ТОРНАДО ЗАХОПИЛО 4 СТЕЙТИ

КОЛО 30 ОСІБ ЗГИНУЛО В НОВІЙ ВІТРУЗІ.

ШИКАГО, 19. квітня. — Стейтами Илинойсом, Небраскою й Оклагомою дув нині страшний торнадо, якого жертвою впало понад трийцятеро душ. Осередком торнада був стейт Илинойс, в якому деякі села знищені до тла. Більші міста не мали ніякої більшої шкоди.

ПРОЦЕС ПРОТИ ЛЮБОВНИКІВ-УБИЙНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Процес проти пані Рут Бравн Снайдер та Генрі Джод Ґрея, любовників, що вбили мужа пані Снайдер, поступив дуже мало вперед. Справа все ще стоїть на виборі присяжних суддів, бо досі переслухано вже 86 кандидатів на присяжних суддів, а вибрано з того числа всего тільки одного присяжного, бо закон наказує, що в „джурі" мають служити люди, які не мають про справу процесу вироблені опінії.

МАТИ НА СУДІ ЗА ВБИЙСТВО ДОЧКИ.

ФРІГОЛД, Ню Джерзі, 19. квітня. — Перед стейтовим судом почалася тут нині росправа проти пані Кристини Стобел, 40-літньої італійської імігрантки, що дня 6. марта сього року застрілила свою 16-літну дочку Розу за те, що вона мала стати незадово нещлюбною матірю.

Межи свідками були теж діти обжалованої. Одна дитина чула, як мати говорила до батька: „Я зробила се для її власного добра і на те, аби тебе не післали на електричне крісло".

Адвокати оборони пробують уратувати жінку від присуду за вбийство першого степеня, за яке належиться кара смерти; вони кажуть, що вона поповнила вбийство власної дитини в приступі хвилевого чуттевого божевілля. Прокураторія збиває сю оборону власними зізнаннями обжалованої, після яких вона вбила дочу за те, що вона навела на родину нечесть.

ВЕЛИКОДНА ПИСАНКА

зявиться в українських хатах в день Христового Воскресення, звеселить наше серце і пригадає рідний край з його гагілками, весною і радістю. Пригадає і крівавий польський наступ, який повела Польща на сам наш Великдень пропамятного 1919 року, пригадає наступ армії Галлера і поневоленне рідного краю. Пригадає недавну ще славу і живих ще інвалідів, що ту славу творили. А з тим і пригадає нам наш людський і братній обовязок зложити хоч дрібну жертву і вислати її на допомогу нашим інвалідам, Рідній Школі і політичним вязням через:

OBYEDNANYE, P. Office Box 411, Philadelphia, Pa.

АНГЛІЯ НАЙБІЛЬШЕ ЗАЛЮДНЕНИЙ КРАЙ.

ЛОНДОН, 18. квітня. — Щойно тепер оголошено статистику населення Англії, яку переведено ще в 1921 р. Число живучих в Англії чужинців змаліло, але число Американців збільшилося за послідне десятиліттє з 13.637 на 19.171.

В Англії і Валії мешкало 37.886.699 жителів. 649 осіб мешкало на одній квадратовій милі, а 80% населення мешкало по містах. Жінок було на 1,700.000 більше від мущин. Число родин змаліло. Зросло дуже число родин, що не мають дітей. Все те випливом повоєнного економічного лихоліття.

СКАЗИВСЯ ЖИД.

В Делятині сталася з Жидом Альтером Струмом страшна пригода. Його вкусив перед двома тижнями малий покоєвий песик, на що однак Альтер Струм не звертав ніякої уваги, навіть тоді, коли песик незабаром після того сконав у конвульсіях скаження. Одначе по двох тижнях появилася скаженнина також у вкушеного. Цими днями Альтер Струм у хвилі виплати платень тартачним робітникам — дістав нападу скаженнини і помер у страшних муках.

ВАРТІСТЬ ОТАКСОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ АЛЬБЕРТИ.

Департамент муніципалів подає до відома, що в 1926. році сума отаксованих земель Альберти (Канада) в цілях податкових виносила 505 міліонів долярів. Отаксоване міст виносило 77 міліонів 800 тисяч; місточок 10 міліонів 161 тисяч, присілків 4 міл. 869 тисяч, а отаксоване фарм 417 міліонів 348 тисяч.

КРАЙ ДОРОГИ ЦІСАРСЬКОЇ...

У Львові, на Янівці, у придорожнім рові знайдено трупа улана 14-го полку польських уланів. Рани на тілі улана вказують, що улана вбито. Справи ще не розяснено і справників не викрито.

ПЕДАГОГІЧНІ ПОБРЕХЕНЬКИ.

Дня 19. м. м. обходили святочно прихильники Пілсудского день його імянин. Видано м. и. приказ до всіх шкіл, щоби учителі присвятили йому сповомин перед шкільною молодю. Поважні учителі робили це у відповідний спосіб; инші так, як їх на це стало. В львівській українській школі ім. Шашкевича говорив польський учитель хлопцям в 4 кл. такі речі: міністер Пілсудскі є великим приятелем Українців; він поставив отцю школу, в котрій тепер вчитеся; поставив український університет, виставив навіть у Варшаві три українські школи; бився з польськими і українськими військами за волю України і т. д. Хлопці, хоч невеликі, посміхалися при тих словах, а вийшовши по науці зі школи, таки голосно реготалися з них. Вони-ж зрозуміли, що стара вонюча буда, в котрій учаться, не могла бути збудована новим міністром; дальше чули з частих розговорів у своїх родинах, що українського університету зовсім немає, що касують українські школи в цілім нашім краю, а не то, щоби будували у Варшаві... Очевидно, вийшла тільки компромітація учителя перед дітьми. Який-ж пошану і повагу може мати такий учитель, коли послугується перед молодю очевидно неправдою? Добре каже Москаль: врі, да мѣру знай!

ВУГЛЕВА ПРОДУКЦІЯ АЛЬБЕРТИ.

В 1926 році добуто в майнах Альберти 5,608,908 тон вугля. Всіх майнів у провінції, що працювали протягом минувшого року, було 341, а майнерів робило в них пересічно 8,723.

ГОТУЮТЬСЯ ШПИТАЛІ.

Англійське правительство попросило канадійський уряд, щоб приготовив Шанессі, військовий шпиталь у Венкувері, для вжитку ранених британських жовнірів у Хінах, яких в потребі буде перевозитися з воєнної полоси до Канади.

ВІДШКОДОВАННЄ РОБІТНИКІВ.

„Компензейшен Борд" провінції Альберти (Канада) видав за минувший рік звіт, який виказує, що в 1926 році було зареґістровано в раді 8,930 случаїв каліцтва. З того 58 було фатальних, 87 спричинили цілковиту нездібність до праці а 8,785 лише хвилеву нездібність. Сума виплачена радою виносить $298,404,40. Рада „відшкодовання робітників" удержує місячно з пенсійного фонду 174 вдів, 370 дітий і 231 нездібних до праці робітників.

Індустрії, що стоять під законом про відшкодоване, затруднюють 47,578 робітників, яких річна платня виносить $60,367,229.

СВІТОВА ВСЯЧИНА.

У Брюселі почалась конференція представників університетів із зах.-европейських держав. — Зброю, найдену недавно у віденськім арсеналі, сконфіскувала міжнародня військова комісія. — Шведський Рікстаґ (парлямент) відкинув внесок соціялістів, щоби скасувати всі титули та ордери. — У Лондоні арештували команданта одної відповідної лодки, обвинуваченого в крадіжі плянів підводних лодок у користь Німеччини. — Англійський наслідник престола, що стільки разів скінчив невдачею у ріжних спортових змаганнях, нарешті виграв у кінних перегонах з перепонами. — На Бетовенівськім святі у Відни офіціяльним представником Італії є відомий композитор Маскані. — У Москві вийшла перша циганська газета „Роменос (Циганська) Зоря", латинською азбукою. — Чужинці, які прийдуть у Францію на довший побут як 2 міс., платитимуть, за „леґітимацію тотожности", необхідну для кожного, 100 фр. — У Пармі арештували почтового скарбника та його помічника, які встигли накрасти 4 міл. лір. — У Берліні є 132.000 чужинців, з чого 32.800 австрійців.

ҐЕН. ЧЕНГ КАЙ ШЕК ПОЗА ЗАКОНОМ

ЧЕРВОНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО В ГАНКОВ НАЗНАЧИЛО ФЕНГА КОМАНДАНТОМ АРМІЇ.

ШАНГАЙ, 19. квітня. — В Нанкінґ установлено новий націоналістичний уряд. Міністром заграничних справ став Куо Тай Ші, що покінчив школи на пенсилвенійськім університеті в Америці. В тім самім часі радив Центральний Екзекутивний Комітет націоналістичної партії в Ганков, який виповів війну правительству в Ганков. Генерала Ченг Кай Шека поставлено поза законом, взиваючи жовнірів виповісти йому послух.

На місце Ченга іменовано командантом армії християнського генерала Фенга. Кажуть одначе, що Ченг має таки перевагу, бо є солідніїший і здібнійший від Фенга, який хоч і християнин має за собою дуже сумнівної вартости минувшину, є підкупним і віроломним.

ВАТИКАН НЕ МІШАЄТЬСЯ ДО АМЕРИКАНСЬКИХ СПРАВ.

РИМ, 19. квітня. — Коли запитали Ватикан про його опінію що до декларації говернора Смита і його поглядів про відношення католицької церкви до держави, міродайні круги відповіли, що вважають ту справу за внутрішно-американську. А у внутрішні справи держав Ватикан не мішається.

ГОВОРИВ ПО РАДІО З ГЛИБИНИ МОРЯ.

ГАМБУРГ, 19. квітня. — Нурок, якого спущено на дно моря з апаратом бездротного телеграфу і з мікрофоном, міг порозумітися з літаком, що літав над морем. Розмова йшла тяжко тільки через те, що апарат на літаку попсувався і не висилав добре відповідей. Нурок, яким був славний німецький пливак Отто Кеммерих, каже, що він чув добре музику з ріжних міст, яку висилано по радіо.

АЕРОПЛЯНОМ З ПАРИЖА ДО НЮ ЙОРКУ.

ПАРИЖ, 19. квітня. — В найблизшу суботу о 4. год. рано, як тільки буде сприяюча погода, вийде з Франції капітан Нунґессер аеропляном до Ню Йорку. Аеропляп може летіти 207 кільометрів на годину. Летун Нунґессер відомий зі світової війни як найкращий французький жовнір, який набув всі нагороди, які тільки міг осягнути.

КОМУНІСТИ ХОТІЛИ ВИКЛИКАТИ РІЗНЮ ЧУЖИНЦІВ В КИТАЮ.

ПЕКІНҐ, 19. квітня. — З тих документів, яких совітські урядники не змогли спалити, а які забрано підчас ревізії совітського конзуляту, виходить, що цілим комуністичним рухом в Китаю кермує Третий Інтернаціонал з Москви. Знайдено точні інструкції що до цего, як треба комуністам поводитися в Китаю. В 7 пунктах інструкції сказано так: Викликати хаос, знищити авторитет генерала Ченга, проголошуючи його слугою европейського імперіялізму, викликати бунт проти европейських держав, а головно проти Англії, підюджувати населенне до протичужинецьких виступів, довести до рабунків і проливу крови між населенням а чужинцями та викликати в той спосіб революцію, яку треба використати головно для поширення комунізму. В тій інструкції говориться далі, що тепер легко визволити Китай і викликати тут революцію, бо великі держави не є в згоді. Треба одначе бути дуже осторожним супроти Японії, бо вона одна могла би в скорому часі вислати сильну армію.

НОВИЙ КАБІНЕТ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО, 19. квітня. — Новий премієр барон Танака є одним з провідників опозиції. Щоби втихомирити населенне, яке потерпіло через банкротство банків Сузуки, правительство загарантувало шерн Тайванбанку, який найбільше потерпів через банкротство. Мимо правительственного успокоення замкнено дальші три банки рівнож через банкротство.

ЩО ЖДЕ ЗАНІБОНІ, АТЕНТАТЧИКА НА МУССОЛІНІЯ.

РИМ, 19. квітня. — Ґенеральний прокуратор Носеда говорив через 4 години перед засудом Занібонія і товаришів, обжалованих о замір вбити в листопаді 1925 року премієра Муссолінія і завести військову диктатуру. Прокуратор обжаловував рівнож і ґенерала Капеллю в співучасти, підносячи, що він дуже радо зрікся би своїх обжалувань супроти ґенерала італійської армії, але слідство і нагромаджений матеріял не дозволяє йому того зробити.

Найбільша кара, яка жде Занібонія, буде 30-літна вязниця. Такої самої кари домагається прокуратор рівнож і для ґенерала Капеллі, який мав бути втаємничений в тім замаху та достарчати грошевих средств на приготовання від імени масонської льожі.

ДР. ЕКЕНЕР ПРИЇЗДЖАЄ ДО АМЕРИКИ.

БЕРЛІН, 19. квітня. — Др. Гуго Екенер, капітан Лос Енджелоса, що приїхав на нім з Европи до Америки, та др. К. Шмидт, директор цепелінових фабрик, приїзджають до Америки, щоби повести переговори в справі будови більшого числа аеропланів в Америці. Покликано їх тому, що вони оба втаємничені в той секрет, який заступає в нових аеропланах газоліну газом.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БОРОТЬБА ЗА ВІДНОШЕННЯ НАРОДА ДО ЦЕРКВИ

В американських ґазетах ведеться тепер незвичайно оживлена боротьба. На верха вона обертається буцімто довкола питання, чи римо-католик може бути президентом Злучених Держав. Справа виринула на денний порядок через те, що на найчільнійше місце між кандидатами демократичної партії на се становище виринув нюйорський ґубернатор Ал. Смит, котрий належить до католицької церкви. Сей факт видвигнув на верха дискусію за здавна освячену практику американської політики не іменувати кандидатом на уряд президента краю католика. Популярність Ал. Смита заставила оборонців старої політики виступити з арґументами за сею політикою.

Підчас арґументації суть дискусії пересунулася на зовсім другу площину. Оборонці консервативного становища підняли закид, що католицька церква навчає, що церква стоїть понад державу, що держава повинна слухати церкви й служити церкві, а в разі потреби й переслідувати людий, противних церкві. Ал. Смит заявляється, що він таких поглядів на відносини церкви до держави, чи народа, не признає. В сей спосіб дискусія відійшла від питання, чи порадно ставити католика кандидатом, а стала обертатися довкола питання, яке має бути відношенне межи державою (народом) а церквою.

Ся дискусія якраз і є в своїй сути дискусією над тим власне питанєм, над яким від кількох місяців уже велася дискусія серед української суспільности. Серед американської суспільности стираються перед нашими очима дві течії, з котрих одна обстоює погляд, що церква старша від народа, а друга, що народ старший. Здається, що боротьба може скінчитися лишень повною побідою одної або другої сторони. І декотрі люди вже нині радять всім, хто признає народови права, покидати церкву як попівську справу. З другого боку клерикали станугь на становищи, що правдивий вірний церкви повинен покинути народ як справу політиканів.

Розвязка, однак, сього спору, як розвязка майже всякого спору, не піде ні по одній ні по другій крайній дорозі. Як майже кожда суспільна суперечка, так і ся скінчиться розмежованнєм діяльности. І скрайні церковники будуть примушені признати, що в деяких справах народ і держава не можуть зносити вмішування церкви, а зате й скрайні протицерковники мусять признати як факт вплив церкви на вірних у других справах.

Дискусія, яка розвелася в американській суспільности, се дискусія не за інтереси попів або політиканів, а дискусія за взаїмні відносини живих суспільних сил, і всякий чоловік нею мусить цікавитися. Хто нею не цікавиться, подобає на того слона, що вперся, що в світі нема фіялок, а коли йому показали фіялку, він роздоптав її ногою й сказав: „А таки нема".

УКРАЇНСЬКИЙ ПАНТЕОН

МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ.

Разом з літературним відродженням на Україні почав також творитися український національний театр. З кінця XVIII. століття почали орґанізуватися в ріжних кінцях України аматорські вистави. В ті часи виставам цим, як найліпшій формі пропаґанди серед широких мас ідей національного відродження, свідомі українські кола надавали велике значіння. Тому серед перших пionірів українського народного театру можна знайти майже всіх видатнійших діячів українського відродження.

В часи повного анальфабетизму народніх мас, в часи, коли бракувало доброї української книжки для уміючих читати, одиноким засобом впровадити національну ідею в глибини народних мас, був театр. Правда, тоді театр був дуже примітивний, сентиментальний, навіть наївний, але він відповідав часови своєї епохи. Першу політичну орґанізацію свідомих українських верств, Кирило-Методієвське Брацтво, остаточно розгромлено, а тому всі активні сили звернули свою увагу на культурно-просвітну роботу, в якій театральні вистави для народа займали одно з перших місць. В аматорських гуртках обєднувалася свідома молодь, яка в народі сіяла зерно українського національного відродження.

Такі вистави потрібні були ще й тому, що на Україні був поширений польський театр та особливо російський, який уряд підтримував як засіб русифікації та денаціоналізації української інтеліґенції.

Серед перших орґанізаторів аматорських гуртків, вже в початках 60-х років, виступає поруч з иншими активними діячами на українській ниві Марко Кропивницький. Він разом з Іваном Тобілевичем (Карпенком Карим) у м. Бобринці на Херсонщині заклав аматорський гурток. Хоч перші їх вистави відбувалися в принагідній стодолі з дощок при освітленю копійчаних лойових свічок, всеж вони мали серед глядачів великий успіх і скоро захопили широкі кола селянства та міщанства.

Трохи пізніше заклався аматорський гурток в більшому, в повітовому місті Елисаветі, де також активну участь узяв Кропивницький, уже маючи досвід в Бобринці. Далі швидко почали росповсюджуватися по ріжних містах України аматорські гуртки, які все більше та більше притягали до себе глядачів.

Але тут над українським визвольним рухом нависла страшна заборона 1876 року. Це відомий царський указ, яким було не лише заборонено друкувати книги та писати на українській мові, але навіть „различния сценическія представленія і чтенія на малорусском язике". Тяжка поліційна рука відразу підрубала молоде дерево української культури, а разом з ним і театру. Всеж життя сильнійше ріжних заборон й поволі в цьому страшному указі почали появлятися тріщини, через які просочувалося українське культурне життя.

Вже в 1880 році зявилася можливість знову грати українські песи. З великим запалом й самопосвятою береться Кропивницький за орґанізацію постійного театру. Він скоро обєднує біля себе всі тогочасні видатні українські артистичні сили: Заньковецьку, Тобілевича, Затиркевич-Карпинську, Садовського, Карпенка-Карого та инших. Спочатку Кропивницький грав під директурою Ашкаренка, яка була російсько-українською, а пізнійше в театрі Старицького. Старицький поклав багато засобів матеріяльних, знання та енерґії на орґанізацію своєї трупи, але не зміг довго протриматися після того, як київський ґенерал-ґубернатор Дрентельн заборонив давати якіб то не було українські вистави в ґуберніях його ґенерал-ґубернаторства: волинській, подільській, київській, полтавській та чернигівській. Тому матеріяльно не міг театр Старицького протриматися і з нього вийшли найбільше талановиті артисти та обєдналися в одну товариську трупу під орудою Кропивницького в 1885 році.

Перші свої вистави ця нова трупа роспочала в сезоні 1886-1887 року в Петербурзі. Там прекрасні постановки пес, під умілою режисурою Кропивницького та гра видатнійших артистичних сил, здобули надзвичайну славу українському театрови. Слава трупи збільшувалася ще тим, що вона була наочним доказом перемоги над забороною українського слова. Вистави трупи Кропивницького були національними демонстраціями. Революційно настроєна молодь так запалювалася грою акторів, що вважала їх за апостолів відродження та революційного руху. І дійсно, коли вони самі такими не були, то театр їх був. Тим лише пояснити можна той величезний тріюмф, який мали актори скрізь, де тільки появлявся український театр під орудою Кропивницького. Коли пізнійше було дозволено грати йому на Україні й артисти приїхали до Київа, то їх стрінуто з невідомою то того часу урочистостю й пошаною. Маси народу стрічали артистів, засипали їх квітами, а в Заньковецької випрягли коней з воза та самі люди везли її до готелю.

І не тільки національні моменти, моменти революційні так високо підносили театр в очах народу, але й те, що під орудою Кропивницького український театр творив нові шляхи свого мистецтва. На місце нереалістичних вистав, сентиментальних, та таких, що не далеко відійшли від старовинних постановок „Вертепа", театр Кропивницького все більше наближався до реального життя. Давав типи цілком реальні. Розвязки ріжних псіхольоґічних переживань цілковито відповідали реальному життю, а не були вигаданими, штучно придуманими. Українські актори знали добре селянське життя і вміли з його скористуватись для своєї творчости. Селянин тоді ще був мало відомим на сцені; українські актори показали його побут, вдачу, псіхольоґію, й показали все це яскраво, глибоко, переконуючо. Їхні сценічні образи не скидалися на ідеалізованих „пейзан", або на шаржованих „дурноляпів"; вони були такі правдиві й життеві, що кожний пізнавав у них характерні риси ріжних селянських типів, але бачив їх з нового, до того часу невідомого боку.

Кропивницький показав себе не тільки великим актором, але й ґеніяльним режисером. Його виставка масових сцен, що завжди найтруднійше для режисера, викликали здивовання навіть таких видатних критиків та знавців театру, як видавець-редактор „Нового Времені" Суворін. Вражений простотою, а разом з тим надзвичайною красою постановок масових сцен, які, до речі сказати тоді були новиною на сцені. Суворін писав про Кропивницького, що він „не тільки незрівняний актор, й такий же незрівняний режисер. Його руку видно в постановці всякої песи, в найдрібнійшій деталі і загальній картині її". Під впливом постановок Кропивницького цей русоцентрист і стовп московського монархізму навіть видав книжку про український театр, в якій на високий щабель підніс його значіння в штуці.

Це все треба завдячити Кропивницькому.

Кропивницький витворив нову театральну школу, виховав ціле покоління видатнійших артистів і тим поклав міцні підвалини під новий український театр. Ідучи шляхом, наміченим Кропивницьким, український театр розвинувся до тої межі, що став нарівні з иншими европейськими театрами.

Але Кропивницький був не лише батьком українського театру, а був також і основником нової української драматурґії. Він перший започаткував в ній напрям, який так блискуче розвинув його учень і товариш Карпенко-Карий. Отже й на полі драматурґії він виявив себе великим таланом. Тому в історії українського театру Кропивницькому належиться перше місце, як творцеви й основоположникови нового театру та нової драматурґії. В найгорячійші часи страшної реакції він будив українську національну думку й зі сцени театру кликав український нарід до боротьби, до відродження.

Все своє життя й сили до останнього дня віддав Кропивницький на службу свого рідного театру, на службу свого рідного українського народу. Багато йому довелося витерпіти переслідувань від влади і пережити матеріяльних та моральних незгод.

До останнього дня свого життя не покидав він театру й помер 22. квітня 1910 р. у потязі, коли вертався з проби на свій хутір на Херсонщині. Помер, не діждавшись сходу сонця українського визволення, для котрого поклав такі великі заслуги.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

„Товариш". — Свобода не може давати місця на того рода полеміки, опираючіся на приватне життя людини. Чи там теперішний священик був колись в Австрії теребилюлькою, се дуже маловажна справа для вирішення питання, яке тепер стоїть перед нашою іміґрацією. Як нинішний подвижник побожности та строгої дисциплини в католицькій церкві десь там „напудрований і вимальований подвизався" коло якоїсь учительки, що се може помогти розвязати питанне, чи треба нашим людям давати свою церкву на поталу нашим національним ворогам? Як той катехит був молодий, то відомо, що йому вчительки і невчительки впадали в очи. Се так відома справа, що хиба людина, яка не бачить світла, як лилик, може сього не знати. Говорити про діяльність епископського оборонця в Америці теж зайве; хибаж парохіяни коджої парохії сього не знають? Того рода дописи звести можуть цілу дискусію на зовсім невідповідні дороги. Наші люди мають прецінь другі способи боротьби чейже до таких крайних средств сходити не потреба.

Конан Дойл.

ЗНАК ЧОТИРОХ.

(24)

Нас чотирьох зловили власне тоді, коли ми вважалися цілком безпечними, і поставили перед суд за вбивство. Бо трьох з нас свояло тої ночі при тій брамі на варті, а четвертий був у товаристві вбитого. Про скарб не виявилося нічого на суді, бо раджа був усунений і прогнаний з Індії; отже ніхто ним не цікавився. Але вбивство було ясно доказане, і не було ніякого сумніву, що ми всі чотири брали в ньому участь. Трьох Індусів засуджено на досмертні тяжкі роботи, а мене на кару смерти. Але мій присуд пізніще змінено; я дістав ту саму кару, що й тамті.

Ми попали в дивне положення. Ми всі чотири тягали за ногами кайдани і мали дуже малі вигляди стати колинебудь вільними. Одночасно ми знали таємницю, яка кождому з нас могла дати мешкання в палатах, тільки не могли зробити з неї ужитку. Найпишніщі скарби ждали готові тільки на те, щоб їх узяти, а ми мусіли дозваляти на найгірші знущання кождого наймолодшого дурня, мусіли їсти риж, пити воду і робити найтяжшу роботу. Це зїдало моє серце і доводило мене до божевілля; але все таки я мав трохи відпорности, опанував себе і ждав на догідну нагоду.

Нарешті здавалося мені, що вона прийшла. Мене перевели з Агри до Мадрас, а звідси на остров Блер на Андаманах. Там було тільки декілька білих каторжників, а що я від початку провадив себе добре, то незабаром добився кращого становища. Мені дали хатину в Гоптавн, де я жив майже без догляду. Це нужденна, лихорадча місцевість на склоні гори Гаріет. Зараз за тим, де кінчився викорчований нами кусок землі, кочували злющі тамошні людоїди, що при першій нагоді були готові стріляти на нас своїми затроєними стрілами. Цілий день ми були заняті копанням землі, при водопроводах, плянтаціях і десятках иньших робіт, але вечером ми мали трохи вільного часу для себе. Між иньшим я навчився приготовляти ліки для лікаря і полизав трохи знання. При тому я шукав завсіди нагоди до втечі. Але ж остров був віддалений на цілі сотні миль від иньших земель, а крім того на тому морі нема майже ніяких вітрів; тому втекти звідти було майже неможливо.

Лікар, доктор Сомертон, був жвавим, молодим парнем, і иньші офіцери сходилися звичайно вечерами в його хаті та грали в карти. Аптека, в якій я робив свої ліки, притикала до мешкальної кімнати; через мале віконце можна було заглядати до неї. Часто, коли я почував себе надто самітним, я гасив лямпу в аптеці і, стоячи при малому вікні, слухав розмови та дивився на гру в карти. Це робило мені приємність, бо я радо грав у карти. В карти грали майор Шольто, капітан Морстен, і поручник Бромбі Бравн, які командували місцевими вояками, далі сам доктор і двох чи трьох вязничних урядників; було мале, але приємне товариство. При тому дещо впало мені в очі, а саме: офіцери програвали завсіди, а цивілісти вигравали. Це не значить, що там не все було в порядку; я подаю тільки факт. Старі вязничі інспектори від початку свого побуту на Андаманах мало чим займалися иньшим крім гри в карти, а вправа доводить до майстерства. За те офцери грали тільки для розривки і кидали картами байдуже так, як вони попадали їм під руку. Вечір за вечером офіцири вставали від столу біднішими, а чим бідніщими вони були, тим більш жадібно вони бралися до гри. Майорові Шольто йшло найгірше. Спершу він платив банкнотами і золотом, але незабаром почав виставляти векслі і то на великі суми. Деколи хвилину він вигравав; ніби щоб набрати наново охоти, але потім щастя відверталося від нього ще більш, як передтим. Цілими днями він блукав понурий як хмара і почав напиватися більш, чим треба.

Одного вечора він програв ще більше, ніж звичайно. Я сидів власне у своїй хатині, коли він надійшов з капітаном Морстеном по дорозі до своєї кватири. Обидва вони були нероздільними приятелями. Майор, як здавалося, був ізза великих страт не при собі.

— Приходить мій кінець, Морстене, сказав він. Я мушу виступати зі служби; я пропаща людина.

— Пусте, старий друже, сказав Морстен, клепаючи його по плечах. Мені теж завдали важкий удар, але —

Це було все, що я міг почути, але цього було для мого пляну досить.

Кілька днів пізніще майор Шольто вештався понад заливом. Я використав цю нагоду, щоб заговорити до нього.

— Я хотів просити вас поради, пане майоре, сказав я.

— Що сталося, Смоль? спитав він, виймаючи циґару з рота.

— Я хотів вас дещо спитати, пане майоре. Хто буде відповідною людиною, якій можна б віддати укритий скарб? Я знаю, де лежить захованих пів міліона, а що не можу сам зробити з того вжитку, то думаю, що було б найкраще передати скарб компетентній владі; можливо, що за те скоротили б мені час моєї кари.

— Пів міліона, Смоль? — промовив він, отвираючи широко уста. При тому він глядів на мене гостро, чи я говорю поважно.

— Так є, мій пане, — там лежать шляхотні камені і перли готові для кождого. Найдивніще при тому те, що дійсний власник їх прогнаний і втратив своє право власности так, що скарб належить тому, хто перший прийде.

— Урядові, Смоль, урядові, ледве вистоґнав майор. Але ці слова важко пройшли йому крізь уста, і я був уже певний, що маю його в руках.

— Отже думаете, пане майоре, що я повинен донести про те ґенеральному ґубернаторові? спитав я цілком спокійно.

— Перше всього ви не повинні робити нічого надто поспішно, чого ви могли б пізніще жалувати, Смоль. Розкажіть мені наперед докладніще, як мається ця справа.

Я розповів цілу історію з малими змінами так, що він не міг віднайти сховку. Коли я скінчив, він мовчав як пень і стояв, потонувши в думках. Але по дрожанню його уст я міг бачити, що в ньому діється.

— Це дуже важна справа, Смоль, сказав він нарешті. Не говоріть про це нікому ні слова; незабаром ми побалакаємо про це знову.

Два вечері пізніще прийшли до моєї хатини з ліхтаркою серед нічної тишини він і його приятель капітан Морстен.

— Я хотів би, Смоль, щоб капітан Морстен почув цілу історію з ваших власних уст, сказав він.

Я повторив те саме, що казав уже йому.

— Це звучить не цілком неправдоподібно, завважив він. Як думаєш, Морстене, чи маємо занятися цею справою близше?

Капітан притакнув головою.

— Послухайте, Смоль, сказав майор, мій приятель і я балакали про це між собою і прийшли до такого висновку, що ваша таємниця по суті не обходить цілком уряд, тільки що це ваша приватна справа, в якій маєте право поступати після свого бажання. Питання тільки, скільки ви жадали би за це. Ми були б не від того, щоб занятися цею справою, якщо погодимося щодо умов. Він силкувався говорити холодним, рівнодушним тоном, але його очі блищали від схвилювання і жадоби.

— Щодо цього, мої панове, відповів я на око спокійно, але в душі не меньш схвильовано, то тут можлива тільки одна умова, яку може зробити людина на моїм місці. Я вимагаю від вас, щоб ви помогли нам визволитися, мені і моїм трьом товаришам. Тоді ми приймемо вас до нашої спілки і признаємо вам одну пяту частину скарбу, яку можете поділити поміж себе.

— Гм! промовив він. Одну пяту! Це не надто привабливе.

— На кождого з вас припало б по пятьдесять тисяч фунтів.

— Але як нам вас визволити? Це неможливе, чого ви домагаєтеся.

— Цілком ні, відповів я. Я обдумав все до найменьших подробиць. Одинокою перешкодою в нашій утечі є тільки те, що не можемо дістати відповідного човна і харчів, які вистарчили б на довший час. У Калькуті або в Мадрасі є сила малих вітрильних човнів і байдаків, які дуже добре надавалися б для нашої цілі. Роздобудьте нам таке судно, якого нам треба; дозвольте нам всісти на його поклад в ночі і висадіть нас денебудь по дорозі на індійському побережі. Тоді ваша частина умови буде виповнена.

— Як би тільки про одного ходило — сказав він.

— Ніхто або всі, відповів я. Ми поклялися. Ми всі чотири мусимо разом держатися.

— Бачиш, Морстене, сказав він, Смоль це словна людина. Він не покидає своїх приятелів. Думаю, що йому можна вірити.

— Це нечиста справа, відповів Морстен, але твоя правда, гроші придадуться нам дуже, щоб вирятувати наш офіцирський патент.

— Так добре, Смоль, сказав майор, хочемо помогти вам, наскільки буде можливо. Але наперед мусимо, очевидно, провірити правдивість вашого оповідання. Скажіть мені, де схована ваша скриня, я візьму відпустку і по найблизшій місячній виплаті поїду до Індії, щоб справу провірити.

— Не так швидко, відповів я тим більш холодно, чим більш він гарячився. Мушу мати наперед згоду моїх трьох товаришів. Кажу вам, що в нас завсіди: або всі чотири або ні один.

— Пусте, крикнув він. Що мають спільного ті три чорні пройдисвіти з нашою умовою.

— Чорний чи білий, відповів я, всі вони належать до одної спілки зі мною і ми держимося разом.

(Дальше буде).

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Отсим повідомляється Вп. Громадян Українців у Лузерн Ковнті (околиця Вілкс Беррі, Па.), щоби були ласкаві стриматись з усякими підприємствами на день 15. мая, 1927, тому, що того дня відбудеться СВЯТОЧНИЙ КОНЦЕРТ В ЧЕСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, в Гайскул Авдіторіюм в Нантікок, Па. Програма буде оголошена пізнійше в укр. часописях. 91-2

Мирон Сокільський, управитель.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В ШКІЛЬНІЙ СПРАВІ.

Досить уже поважне число голосів читачів було вміщено в нашій газеті в справі національного шкільництва в Америці. Майже всі голоси читачів мали багато слушних гадок, практичних зауважень та порад. Але всеж мало звернено увагу на сторону, такби мовити, адміністраційно-господарську нашого шкільництва в Америці.

Майже всі голоси говорили про те, яким повинний бути вчитель в українській школі, що й як він має навчати. Говорилося багато про те, чи може дяк бути учителем, чи ні. Між тим справу цю треба поставити інакше. Мені здається, що краще буде встановити мінімум вимог, яким учитель мусить відповідати. Дійсно, не кожен дяк може бути вчителем, але так саме не кожний з тих, що себе називає учителем і береться за вчительство, відповідає вимогам цього фаху. Між тим багато дяків може бути таких, що цілковито надаються на вчителя і по свому знанню й по педагогічним здібностям.

Отже треба більше спинитися над тим, що мусить своїм учням дати українська школа в Америці. Себто, треба ясно накреслити ціль школи, а потім ту програму, яка до цієї цілі найскорше й найліпше доведе. В цій саме справі потрібно вислухати голосу ширшого загалу, особливо тих, що провадять уже школи тут, або тих, що близько стоять до шкільної справи.

Але полишається найголовнійше, про яке мало хто згадував: як саме організувати національні діточі школи? Хто по місцевостях має взятися за справу? Чи робити ті школи при парохіях? Чи окремо від парохій? Окремими товариствами, клюбами, чи якими організаціями? Чи може треба для того творити цілком осібні організації, які відалиб виключно шкільною справою?

Це питання досить трудне й ледво чи можна його розвязати однаково для всіх місцевостий. Тому потрібно його як найширше обговорити.

Його також можна розкладати на два окремі питання: перше, як фінансово утримувати школи? а друге, хво має на місци заряджувати школою?

З голосів читачів у шкільній справі видно, що більшість їх схиляється до того, щоби шкільну справу в Америці взяло на себе „Обеднання".

Тому стає на порядок денний обговорення справи реорганізації самого „Обеднання". Як видно зі звіту в Свободі, про це вже говорилося на загальних зборах управи „Обеднання" й був спеціяльний реферат. При обговоренню питання реорганізації „Обеднання" треба буде конкретно говорити про те, як „Обеднання" може вести шкільну справу в Америці.

На мою думку центральний орган, керуючий шкільництвом в Америці, конче потрібний. Дотепер про українське шкільництво в справдішнім значінню сього слова годі говорити. Є окремі лише школи, з яких кожду провадить учитель на власну руку, після власної методи й програми, а часто й без того й другого. Тому подибується таке, що в одній і тійже місцевости діти двох українських шкіл зовсім инакше пишуть та инакше навіть читають, даючи на слова такі наголоси, яких навчив їх навчитель, часто вживаючи льокальні наголоси свого села. В одній школі вчать дітей по новим навчебникам з новим правописом, а по другим з старим правописом. Тому часто дитина нічого не вміє читати по українському, крім свого старого навчебника, якого вона також скоро забуде.

Отже навіть, коли взяти справу лише вивчення українському письму та читанню, то при теперішньому стані наших шкіл вони мало що дають корисного для дітей. Упорядкувати навчання в школах, виробити праґрам, вибрати одностайні підручники для всіх шкіл в Америці, а коли треба, то виробити й видати спеціяльні підручники, може лише поважна центральна шкільна інституція. Крім того підбір відповідного кадру вчителів, вияснення його здібности до провадження школи та кваліфікації, знову може зробити лише централя. Дотепер у нас ведеться так, що кожна місцевість ставить по свойому вимоги до вчителя. Одні хотять, щоб він лише умів добре бавитися з дітьми та ставити театральні вистави; другі, щоби лише добре співав; треті, щоб умів сам школу й церкву підмести, нагріти добре бойлер і т. д. Такий учитель знаходиться виключно на службі місцевої громади, парохії, або батьків, що посилають дітей до школи. Вони для нього найвищий авторітетний орган, який часто сам дає йому свою програму навчання, робить методичні вказівки і т. д. Для кожного ясно, що це зовсім не нормально. Не може давати вказівки педагогічного характеру людина, яка сама до того не підготована. Часто виникають неприємні конфлікти між учителями та батьками, бо батько, як батько: коли його дитина гірше вчиться від другої, то вина вчителя; коли його дитина пустує й навчитель покарав її, то знову батько незадоволений навчителем, бо мовляв, не шанує батька, а тому карає мою дитину.

Це часто й доброму вчителю відбирає можливість спокійно й пляново працювати в школі. Доводиться йому ладити з батьками, підроблюватися до них, щоби на перших же зборах не мати собі халепи й нападу. Часто батьки досить нечемно поводяться з учителем або приходять підчас науки до школи „сварити вчителя" за свою дитину.

Ясно, що це на добро не вийде, а шкодить школі. Такий стан далі не може продовжуватися. Мусить бути якийсь вищий авторітетний орган для учителя й для батька чи для члена громади, яка утримує школу, щоби він розібрав конфлікт між учителем та громадою, чи окремими громадянами; перевірив, де слушність, та зробив відповідне рішення та зарядження. Крім того й учитель повинен знати, що є якийсь вищий авторітет для нього в справах навчання, який може кождого часу його перевірити, проконтролювати, або допомогти розібратися в певному питанню, чи в разі конфлікту з кимнебудь зможе захистити його від неправних нападів.

Отже зо всіх сторін і цілковито ясно, що мусить бути створений такий орган, який би керував шкільною справою в Америці. Але той орган також має мати на місцях свої філії, чи відділи, якіб переводили там його постанови та рішення й були би тими організаціями, що керують шкільною справою в кожній місцевости.

Учитель.

ЩО МАЛИБИ БОЛЬШЕВИКИ ЗРОБИТИ З ДЕЛЕҐАЦІЄЮ, НА ДУМКУ БОЛЬШЕВИКА.

Мені вже остогидло читати в ґазеті ці ріжні сплетні про большевицькі непорядки. Не встигне якийсь-там бродяга заїхати до Росії, та набазграти відтак якісь брехні, то наша ґазета зараз нам се переписує. Аж дивно, що їй се не остогидло.

Чому вже не робити культурної праці? Для приміру. Крівава Середа в Стрию. Чому не написати, що добре їм так, най їх бють. Чому вони не лучилися з большевиками?

Делеґації на Україну не висилати. Розуміється, дурні булиби большевики, щоби таким шпіонам щось показали. Показати їм дулю, а потім палкою в голову й марш назад, звідки приїхали.

„Іван Недоторканий",
Филаделфія, Па.

ВІДДІЛ У. Н. СОЮЗА ПРО ВИСИЛКУ ДЕЛЕҐАЦІЇ НА УКРАЇНУ.

Відділ 163 У. Н. Союза на своїм місячнім зібранню дня 10. квітня ц. р. між иньшими справами розбирав справу висилки делеґації на Радянську Україну.

По довшій дискусії відділ одобрив проект в цілости, мотивуючи своє рішенне отсим: До тепер наше еміґраційне життя поділене на ріжні угруповання, котрі взаїмно себе поборюють. Найбільше заостреення стрічаємо в справі державного питання України. Це саме утрудняє всяку акцію допомогову рідному краєви.

Одні кажуть, що рад. Україна є самостійною державою, другі знову твердять, що рад. Україна це є кольонія Москви. Кому вірити? Всі новости, котрі приходять звідтам, кожне угруповання толкує після свого розуміння, а не так, як в дійсности є. Отже така делеґація побачилаб там на місци, як воно в дійсности є, і далаб свій осуд. Таким способом українські еміґранти в Америці моглиб виплисти на чисту воду з одною орієнтацією для добра рідного краю.

В склад такої делеґації повинні входити по одному представникови від кожного угруповання. А саме: від У. Н. Союза; від У. Р. Союза; від Провидіння; від Згоди Братцтв; від Народної Помочи і від Союза У. Р. Організацій.

Делеґація булаб отже в більшости противна устроєви рад. України. Отже тут немає чого зволікатись викрутами.

Як тим делеґатам буде залежати на тім, щоби наше громадське життя на чужині справити, то вони постараються нам привезти аж надто богато того, що тепер нам невідомо і не ясно.

Тепер про фінанси. Кожна громадська робота потребує значних коштів. Найдеться і тут, коли буде потреба. Гадаємо, на таку ціль не булоб трудноців з роздобутєм фінансів. Як кожна з висше сказаних орґанізацій уважає потрібну таку делеґацію і згодиться на її висилку, так тоді можна створити центральний комітет з тих організацій, і на вічах почали збірку на фонд делеґатам. За два-три місяці потрібна сума буде. Загал дасть, а тимбільше дасть, бо загал хоче вже раз дізнатись правди.

Тепер пожаданим булоби, щоби всі відділи згаданих орґанізацій висказали свою опінію дотично тої справи.

За відділ 163 У. Н. Союза:

И. Федюк, предс.;
Петро Мельник, касієр;
Григорій Фрайт, секр.

ЗАГАЛЬНИЙ ЗВІТ ЖЕРТВ

НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКР. НАРОД. СОЮЗА

за місяць март 1927 року.

Від.	Члени	Каса від.	Разом	Від.	Члени	Каса від.	Разом
4	6.50	—	6.50	131	10.00	11.00	21.00
24	50.00	—	50.00	154	16.00	—	16.00
27	15.00	10.00	25.00	175	27.00	25.00	52.00
34	4.00	—	4.00	183	25.75	25.00	50.75
36	12.50	—	12.50	213	15.00	—	15.00
48	15.00	—	15.00	241	2.00	—	2.00
59	11.50	—	11.50	242	14.00	—	14.00
65	43.00	—	43.00	295	23.50	—	23.50
75	39.00	—	39.00	324	9.00	—	9.00
85	15.50	10.00	25.50	385	3.00	—	3.00
91	19.50	—	19.50				
98	12.00	—	12.00		393.75	81.00	475.75
116	5.00	—	5.00				

ПОІМЕННИЙ ВИКАЗ ЖЕРТВ

на Сиротинець-Захист У. Н. Союза поза відділи і члени У. Н. Є., за місяць март 1927 року.

РАНКІН, ПА.

Земба Іван ... $1.00
Данийла Микола ... 50
Данийла Федор ... 50

Разом $2.00

ГІЛСАЙД, Н. ДЖ.

Залепка Микола ... $3.50

ПАТСВІЛ, ПА.

Онушка Іван ... $5.00

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Добр. Тулевич Василь прислав жертву на Сиротинець-Захист У. Н. С., яку зібрав на хрестинах в домі добр. Павлика Івана. Жертвували слідуючі:

Павлик Іван ... $5.00
Голубець Михайло ... 1.00
Ґреґа Василь ... 1.00
Заханич Михайло ... 1.00
Цицила Юрій ... 1.00
Югас Лука ... 1.00
Тулевич Василь ... 1.00
Цицила Анна ... 1.00
Югас Параска ... 50
Фецьо Михайло ... 50
Фецьо Катерина ... 50

Разом $13.50

МОСКЕҐОН ГАЙТС, МІШ.

Рифков Марко ... $0.50
Каменев Петро ... 50
Авдек Кароль ... 50

Разом $1.50

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Спільний Комітет відділів У. Н. Союза в Рочестер, Н. Й., прислав до Комітету Сиротинця-Захисту У. Н. Союза дохід з підприємства, яке улаштовано спільними силами на дохід будови Сиротинця У. Н. Союза, дня 19. лютого 1927 ... $262.30

БРІДЖПОРТ, КОНН.

Мушак Василь ... $1.00
Минар Іван ... 1.00
Ключенко Анна ... 50
Сузанський Тома ... 50
Сузанський Волод. ... 50
Шпікула Микола ... 50

Разом $4.00

Загальна сума жертв поза відділи і члени У. Н. Союза $291.80.

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕННЄ ЖЕРТВ:

Члени У. Н. Союза зложили в марті 1927 р. ... $393.75
Відділи У. Н. Союза зі своїх кас жертвували в марті ... 81.00
Жертви поза від. і члени У. Н. С., і з ріжних підприємств 291.80

В місяцю марті 1927 вплинуло жертв разом на суму $ 766.55
По конець лютого 1927 проголошено жертв на суму 14,908.38

По конець марта 1927 р. зложено жертв на суму ... $15,674.93
До сеї суми належить додати декларованих з каси У. Н. Союза (ухвала річного зосідання), з фонду запомогового ... 10,000.00

По конець марта 1927 р. загальна сума жертв є ... $25,674.93.

Комітет Сиротинця-Захисту У. Н, Союза.

Дмитро Тягнигоре.

ПІМСТА.

Є люде, котрі уміють зручно підійти когонебудь і ввести в біду, а особливо се трафляється тоді, коли серце жадає пімсти. О, тоді чоловік пускається на все, щоб утопити свого ворога, подивитись на його нещастя, упитися його сльозами і залляти ними своє палаюче серце.

Чоловік мстивий ні перед чим не остановиться і в чим більше нещастя впаде жертва його пімсти, тим більше задоволення він відчуває. Нераз приходиться чути, як хвалиться той, чи другий:

— Але я йому відплатився. До смерти буде мене памятати.

Скільки людського життя стає жертвою пімсти, скільки тяжкої праці іде з огнем, скільки грошей витрачується на процеси. А коли сам не годен пімститися, то лучиться з другими, або наймає местників, обіцює гроші, щоби знищити предмет своєї мстивости, часто безпідставної, сліпої, прибільшеної. Але чоловік в осліпленю своїм не роздумує над тим. Одна мета — пімста. Нею наповнене все ество чоловіка.

Голова думає злі думки, руки готові до бою, язик не успіває вимовити всего, ноги готові бігти десятки миль на зле, мстиве діло, а з якою злобою очі глядять, всі нерви дрожать!

Чоловіка мстивого треба берегтися, оминати, як хижого звіря.

Для прикладу я наведу маленьку історію, з котрої побачите, шановні читачі, до чого доводить те страшне почуття пімсти.

Селяне — Іван Громовенко і Степан Мокійчук посварилися через якусь дурницю. Але для зла богато не треба. Воно неначе той порох. Вистарчить одної іскри і вибухне. Так сталось і тут. Хотів Іван пімститись на Степанові. Довго думав над тим днями і ночами, та не міг нічого придумати, бо Степан був чоловік порядний. Шанували його в селі, не любив сварки і не мав ворогів, крім Івана, якого мстива натура не могла ніяк успокоїтися. Він хотів, аби Степан просив у него прощення, скорився перед ним, а Степан, не почуваючи себе винним, не хотів свою честь дати на поталу.

Ото одного дня пішов Іван до свого свояка Тадея Зазулі на пораду, бо знав, що Зазуля не одному досолив добре і був до сего великим майстром. Оповів Іван Тадееви свою біду. Той вислухав уважно і питає:

— Значить, хочеш відплати йому?

— Ой, ще й як хочу.

— Гм, — муркнув Тадей, — та воно можна підвести йому такий параґраф, що до смерти буде памятати.

— Гей брате, поможи, вік тобі не забуду.

— А могорич буде добрий?

— Буде могорич, який схочеш.

— Гаразд, — каже Тадей, — отже слухай. Наглядай, аби стрінутися зі Степаном між людьми і почни з ним сварку, а коли помітиш, що він вже сердитий, тоді скажи йому так: Я найду на тебе петельку, мені цар поможе. А Степан на се певно щось ляпне язиком і попадеться як миш в лапку.

Іван зрадів так, неначе скарб викопав.

— Зараз іду шукати його. Як вдасться штука, то сегодня пемо цілу ніч.

Сказав се Іван і пішов у село.

Шановні читачі подумають собі, що Тадей мав на думці царя — коронoвану особу. Ні, власне в тім то і був хитрий підступ. В селі жив Петро, по назвищі Цар; видавав себе за великого мудрагеля і були такі темняки, що ходили до него за порадою. А Степан нераз сміявся з того, бо був сам грамотний і Петрової ради не потребував. Тут то і загадав Тадей піймати Степана на слові і прикласти його до царської особи.

Іде Іван селом і нарешті стрічає Степана на вулиці в товаристві кількох селян. Зараз почав з ним сварку. Степан, хоч був лагідної вдачі не годен був перенести напасти і почав попадати в гнів. А Іван сего тільки чекав і каже:

— Я найду на тебе петельку, мені цар поможе.

Степан засміявся і відповів:

— Дурень ти і твій цар.

Іванови мало серце не луснуло з радощів. Вже попався його противник і він давай кричати:

— Чуєте, люде добрі? Він Його Імператорське Величество Царя, нашого батюшку, дурнем називає.

— Се до царської особи не відноситься, — відповів Степан, — а до Петра Царя; я його мав на думці, що ти про його поміч говориш.

— Не вивертайся, голубе, не викрутишся. Що мені Петро Цар! Я говорив про його Величество, що я зі скаргою на тебе до него удамся і він мені поможе, а ти назвав царя дурнем. Се тобі не зі мною грати.

Сказавши се, Іван побіг в село до сільського старости (війта) заявити, що Степан збезчестив Государя.

— Біда буде, Степане — кажуть люде, — ще й нас тягатимуть. Се він навмисне так підійшов тебе.

— Що буде, то буде, — відповів Степан. — Коли прийдеться відсидіти, то відсиджу, як нема правди в світі.

Вернув Степан домів зажурений неабияк. Стрінула його напасть на гладкій дорозі.

Того-ж дня над вечір приїхали жандарми й арештували Степана та повезли в місто, де посадили до вязниці.

А вечером в хаті Тадея ішла пиятика.

— Вірите, Тадею, — говорив Іван, — так неначеб камінь зсунувся мені з серця. Ото раз видумали, дай вам Боже здоровля.

Так тішилось, раділо зло своєю перемогою над правдою. Цілий місяць тяглося слідство і вкінці кінців вияснено було, що річ ішла не за царя государя, а за Петра Царя і Степана випустили з вязниці.

Та Степан Мокійчук просидів даремно один місяць в вязниці.

Чоловік мстивий ні перед чим не остановиться, щоб заспокоїти своє страшне бажання пімсти.

ВІДОЗВА

ДО ГРОМАДЯН СЕЛА КОРОСНА, ПОВІТ ПЕРЕМИШЛЯНИ, ГАЛИЧИНА.

Виділ читальні „Просвіта" в селі Коросно просить своїх Братів в Америці о допомогу у відбудові читальні „Просвіта", яку знищила світова війна.

Село наше, як Вам добре відомо, бідне і о власних силах в теперішних тяжких часах такого дому побудувати не може. Матеріялу дещо вже ми приготовили, але треба більше, а на те нема готівки ні відповідного кредиту.

Ніхто так добре не розуміє ваги просвіти як Ви, дорогі браття там в Америці, де нарід просвічений. Тому не відкажіться від жертви.

За Виділ Читальні:

Іван Задорожний,
П. Кінаш,
Т. Кукурудза,
В. Винник.

Жертви належить слати прямо до краю або на адресу:

P. Myra
174 Suffolk St.,
New York, N. Y.

ЖІНКА, СЕРЖАНТ І КАПІТАН.

Військовий суд у Люблині судив недавно капітана польського війска Добжаньского за те, що він застрілив сержанта Яворского. Причиною вбивства було те, що капітан довідався про колишні зносини своєї жінки з — сержантом. Про це капітанова сама розповіла по шлюбі капітанові. Капітан пімстився за те на меншій шаржі і сержанта положив трупом. Суд засудив капітана тільки на 5 місяців вязниці.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

258.

Бр. св. о. Николая в Палмертон, Па., відділ 369. Українського Народного Союза.

На піврічним мітінгу секретар відчитав відозву до членів в справі Сиротинця-Захисту при Українськім Народнім Союзі. Члени всі зрозуміли вагу справи і ухвалили висиґнувати з братської каси 25 дол. Добровільними жертвами зібрано 30 долярів і 75 ц., разом висилаєтьє 55 і 75 центів. Дальші жертви будемо збирати. Наші члени бажають найкращого успіху в такім гуманнім ділі. — Остаю з пошаною, Михайло Куба, секретар.

259.

Бр. св. Духа в Честер, Па., відділ 237. Укр. Нар. Союза.

Одержавши відозву від Комітету в справі будови Сиротинця-Захисту при Укр. Нар. Союзі, члени нашого відділу повитали з великим одушевленням такий гуманий почин. З настроїв духа межи нашими членами можемо сказати, що загал потрафить оцінити розпочате діло, до якого прямують довірені люди.

За рік 1926. з нашої каси вислано 25 долярів, добровільні жертви від членів 54 доляри і 50 ц. За 1927-мий рік пічнеться нова збірка і буде продовжатись так довго, поки не стане діло довершене. — Остаю з поважанням, Петро Михайлишин.

260.

Бр. Пресв. Богородиці в Мекіс Ракс, Па., відділ 258. Укр. Нар. Союза.

Члени нашого братства ухвалили маленьку жертву з братської каси в сумі 4 доляри на Сиротинець-Захист при Укр. Нар. Союзі. Кромі сего Петро Коляса заколядував на повисшу ціль 6 долярів. Коляду зложили слідуючі:

Генрик Шільончка 1 доляра і 50 цнт., Петро Романик, Йосиф Хащ, Петро Каня, по 1 доляровим, Михайло Дзьобак 50 цнт., Володимир Коляса, Юстина Карпа, Анна Мудрик і Михайло Бик по 25 ц.

Суму 10 долярів висилається на руки Комітету будови Сиротинця-Захисту при Укр. Нар. Союзі. — Остаю з поважанням, Петро Кріль.

261.

Жертви на Сиротинець.

З канцелярії п. Михайла Дармограя в Филаделфії ми одержали чека на суму 2 доляри і письмо слідуючого змісту:

Панове: В залученю висилаю Вам чек на суму 2 доляри від п. Петра Дубика на фонд будови Сиротинця-Захисту при Українськім Народнім Союзі. — Пишусь з Пошаною, М. Дармограй.

МОШКО ФАЄР ТРОЇТЬ ЛЮДЕЙ.

В останніх місяцях зайшло кілька випадків затроення людей деревним спіртом, котрий продають населенню несумлінні жидівські спекулянти. Недавно в одному селі на Підкарпаттю померло від затроення деревним спіртом 8 осіб, а ізнов трапився подібний випадок в селі Великі Очи коло Яворова. Місцевий Жид, Мошко Фаер розподав між легковірних людей 20 літрів цієї отруї, а від цього трох особи померло, а 23 важко захворіло. Злодійського спекулянта хотіли притягнути до відвічальности, але він кудись зник.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

КОМПОЗИТОРСЬКІ ГОНОРАРІ В МИНУВШИНІ.

Найболючішою справою були від непамятних часів композиторські гонорарі. Музичний творець був, можна сказати, безправний, його твори грали свобідно дома і на чужині; а він сам не мав з цього ні сотика доходу. Хіба композитор опер стояв трохи ліпше, бо діставав від театрів хоч тантіеми. Але й ті тантіеми не були такі великі, так що дохід композитора залежав від числа представлень. А за „старих золотих часів" було ще гірше; музичні автори були тоді віддані на ласку і неласку своїх протекторів, накладців, а по найбільшій части працювали вони зовсім даром.

Славний Моцарт прим. жив все своє життя в невідрадних фінансових обставинах, хоч творами його захоплювалися цілі генерації, а з його артистичної праці доробилися маєтків театральні директори та накладці. Якими гонорарами мусів вдоволятися Моцарт, видно з цього, що погоджувався давати для Мінхену щорічно по 4 опери за гонорар 850 марок, але навіть і до заключення цього договору не прийшло. Які гонорарі платив йому його накладець Гофмайстер, видно з цього, що в своїх листах просить його дуже часто Моцарт за присланя кількох дукатів. Найліпша його опера „Дон Жуан" принесла йому в Відні доходу всього на всього 225 золотих. Пруський король Фридрих Вільгельм II. дав йому за три квартети королівський гонорар 100 золотих в золотій табакирці. За музичну академію, уряджену в Авгсбурґу, одержав Моцарт від патриціїв міста, яко гонорар, цілих два дукати... Останньою Моцартовою оперетою „Чарівним Флетом" довів віденський директор Шіканедер до санації фінансів свого театру, але Моцартові не дав ані сотика з обіцяного гонорару. Для зальцбурського архієпископа, в якого служив довгі літа, Моцарт, яко концертовий дириґент, компонував зовсім даром, боже не можна числити як авторський гонорар місячної його „пенсії" в висоті 12 золотих 30 крейцарів! Найчастіше практикував Моцарт за мінімальну платню; року 1773 ангажовано його в Медіоляні на сезон за 130 дукатів. Цісар Йосиф II. призначив йому пізніше річну пенсію 800 золотих. Найліпший ще гонорар дістав Моцарт в Празі, де по успіху „Весілля Фіґаро" заключив з ним директор празького театру Бондіні умову на найближчу оперу з гонораром 100 дукатів, а пізніше збільшив йому навіть на 200 дукатів і 50 дукатів за подорож; це був найбільший гонорар, який Моцарт одержав колинебудь за свою оперу. За величне „Реквієм", яке компонував він на смертному ложі, обіцяв йому незнаний меценат 50 дукатів. Не дивно, що 1785 р., прощаючися з молодим композитором Гировцем, Чехом, який відїздив на зиму до Італії, казав Моцарт: „Щасливий чоловіче, коби то я міг з вами поїхати, як дуже я тішився би! А я мушу тут (цебто в Відні) давати лекції, щоби хоч трохи собі заробити!"

При кінці життя попав Моцарт в такі скрутні обставини, що мусів заставляти цінні предмети і чимраз гірше попадав в руки лихварів. По його смерти остало по нім всього 60 золотих, так що похорон мусіли справити йому приятелі, а Моцарта поховали до спільного гробу, так, що сьогодня навіть не знаємо, де спочиває.